

MIT ÁRULNAK EL A KELET-MAGYARORSZÁGI KAROSON FELTÁRT EZERÉVES SÍRMARADVÁNYOK?

A leggazdagabb honfoglaláskori magyar temető

A Csíki Székely Múzeumban tekinthető meg április 20-ig a miskolci Herman Ottó Múzeum Elit alakulat–a Kárpát-medence leggazdagabb honfoglalás kori temetői című kiállítása. A kiállított régészeti leletek alapján négyrészes sorozatban mutatjuk be az Észak-Magyarországon feltárt honfoglaláskori sírokat.

→DR. PUSZTAI TAMÁS

A magyarok több mint 1100 éve élnek a Kárpát-medencében. Keletről érkeztek ide mintegy háromezer kilométeres hosszú vándorlás végén. 895-ben vonultak be a Kárpátok hágoín új hazájukba. Írott források alapján azonban már a megelőző évtizedekben is jártak magyar csapatok a Kárpát-medencében.

A Kárpát-medencében megtelepedő magyarok a 10. században számos hadjáratot vezettek Európa nyugati és déli felébe is. E hadjáratok távol tartották szerveződő országuktól a bizánci és német hódítókat. A honfoglaló magyarok a 10. század közepétől sikerrel alkalmazkodtak a megváltozott nemzetközi környezethez, s így lehetővé vált számukra, hogy az ezredfordulón megalapítsák a keresztény Magyar Királyságot, amely a térség legerősebb állama lett.

Karos honfoglaláskori temetői

A Felső-Tisza-vidék a honfoglaló magyarok legkorábbi Kárpát-medencei szállásterülete volt. Karos község Magyarország északke-

1988 nyarán találták meg a karosi III. honfoglaláskori temető 11-es számú vezéri sírját

leti részén helyezkedik el. A falutól nyugati irányban húzódó domb vonulaton kerültek elő a Kárpát-medence eddig ismert leggazdagabb magyar honfoglaláskori temetői. A legelső itteni leleteket még 1899-ben találták répaverem ásása során. 1936-ban – miután a szőlőtelepítés miatt legalább 20 sír elpusztult – a Magyar Nemzeti Múzeum még 13 sírt tudott megmenteni. Ezek voltak az I. számú temető leletei. Révész László, a miskolci Herman Ottó Múzeum régésze 1986 és 1990 között újabb két honfoglaláskori temető feltárását végezte el Karoson. Ezek a karosi II. és III. számú temetők.

FOTÓ: GÁBOS ALBIN

A honfoglaláskori sírokból talált koponyák alapján rekonstruált arcok

A karosi II. számú temető területén 1985 őszén nyílhegyeket, vaskengyeleket és aranyozott ezüst övvereteket fordított ki a szántás. E tárgyak előkerülésével kezdődött a karosi II. számú temető feltárása.

A három temető egymástól néhány száz méterre, egy-egy homokdombon volt. Ezeket aombokat hajdan vizenyős rét vette körül, mint azt a 150 éve készült térkép mutatja. A gáttal védett Bodrogköz aszfaltozott útjain járva csak egy-egy nagyobb árvíz idején vesszük észre, mennyivel más volt itt a táj akár 200 évvel ezelőtt is.

A honfoglaló magyarok a települések és temetők helyének megválasztásánál figyelembe vették azt is, hol van vízjárta terület, és hol vannak olyan kiemelkedések, amelyeken biztonságosan élhetnek. Feltehetőleg mindhárom temetőt azonos időszakban, talán még a 9. század utolsó éveiben nyitották, s a 10. század közepén az utolsó sírok is a földbe kerültek. A három karosi temető leletanyaga igen szoros szálakkal kapcsolódik egymáshoz.

A férfisírok magas aránya – az összes eltemetethez viszonyítva 64 százalék – arra utal, hogy e közösségeket mesterségesen, tudatos szervezés eredményeképpen hozták létre. A férfiak erős felfegyverzettsége, méltóságjelvényekben való gazdagsága azt jelezheti, hogy e temetőkben a fejedelmi kíséret különböző rangú vezetői, családtagjaik és házi szolgálói, valamint helyzetüknél fogva többnyire női kísérő harcosaik nyugodtak. Közülük kerülhettek ki

a kalandozó hadjáratok vezetői és résztvevői is.

Mit árul el a temetői térkép?

A kiállítás legfontosabb eleme az a temetőtérkép, amelyre berajzoltuk, hogy melyik sírban milyen régészeti lelet került elő. „A sír a halott háza. A temető a holtak faluja...” – mondják a régészek. Sok olyan nép van, amely úgy gondolja, a túlvilágon is azt az életet folytatja majd, amit itt a földön elkezdet. Emiatt a halott sírja a temetőn belül ugyanazt a helyet foglalja el, mint amit az élő ember elfoglalt az itteni világban. Egy magas rangú személyt ilyenkor a temetőben is előkelőbb helyre temetnek – azokkal a jellemző tárgyaival, amelyek őt életében is kiemelték a közösségből –, a szegényeket, szolgálókat pedig sokszor a temető szélére. A temetkezések sok mindent elárulnak az élők világáról. Ha egy temető térképét elkészítjük, a férfiak, nők, gyerekek sírjainak elhelyezkedését külön színekkel jelöljük, a sírokból talált leletek összefüggéseit megkeressük, ilyenkor érdekes képet rajzolhatunk meg az egykor élők világáról.

Ez persze nem ilyen egyszerű. A temetkezések csak kis részét őrzik annak a világnak, amelyben éltünk. Sokszor olyan hiedelmek vezérlik a temetést végző embereket, amelynek eredményeképp egy sírba került tárgy szerepe a temetés során megváltozik. Amikor a honfoglalók temetőiből következtetéseket akarunk levonni az egykor élők társadalmára, érdekes történeteket rajzolhatunk

meg. Bárki térképre rajzolhatja, hogy melyik sírban került elő aranyozott ezüstszerelékekkel díszített szablya, veretes öv, íj vagy más tárgy, és megkeresheti, van-e valamilyen rendszer a sírok elhelyezkedésében, a sírokba tett tárgyak összetételében.

Érdekes játék, de óvatosnak is kell lennünk. Nem ismerjük ugyanis az összes szabályát annak a rendszernek, ami az élők világát a holtakéval összekapcsolja, nem ismerjük tökéletesen a rég itt élt emberek világát, hitvilágát.

Szakemberek közös munkája a sírfeltárás

A régész nemcsak szép tárgyakat keres a föld alatt, hanem történeteket is. Az alapján, amit kiástunk, meg tudjuk rajzolni, milyen volt a honfoglalók fegyverzete, viselete, mikor kerültek e vidékre, meddig maradtak itt, milyen világuk lehetett...

Egy temetőt csak egyszer tárhathunk fel. Ha a nagy sietségben elfelejtettünk valamit dokumentálni, már nincs mód az ismétlésre. Az előkerült leleteket meg kell figyelni, le kell írni, rajzot és fényképet kell azokról készíteni. A régészek csak a kalandfilmekben dolgoznak egyedül, a valóságban rajzoló, fotósok, antropológusok, restaurátorok és még számos szakember közös munkája derít fényt a titkokra.

→A temetkezések csak kis részét őrzik annak a világnak, amelyben éltünk. Sokszor olyan hiedelmek vezérlik a temetést végző embereket, amelynek eredményeképp egy sírba került tárgy szerepe a temetés során megváltozik.

Fontos, hogy még az ásatási földmunkát is olyanok végezzék, akik tisztelttel és nagy figyelemmel bannak elődeink hagyatékával. Ha egy ásatáson jó rajzok, fényképek, sírleírások készülnek, nemcsak az ásató régész, hanem mások, akár egy múzeumi kiállítás látogatói is kísérletet tehetnek arra, hogy megrajzolják a maguk honfoglalóit.

Száz év alatt 73 feltárt sír

A három honfoglaláskori temető a falu nyugati határában, egy-egy dombon volt. A legszakibb dombon, 1899-ben megtalált I. temető területén mezőgazdasági munkák során sok temetkezést megsemmisítettek. 1936-ban itt már csak 13 sírt tudtak feltárni. A középső

Erdélyi Napló

Megjelenik minden csütörtökön.
Kiadó: Príma Press Kft.
535600 Székelyudvarhely,
Bethlen Gábor u. 55.
tel.: 0266-218361
ISSN: 1223-1223

Felelős szerkesztő: Makkay József

Ügyvezető: Nemes László

Lapszerkesztők: Nánó Csaba, Somogyi Botond

Főmunkatársak: Borbély Zsolt Attila, Csermák Zoltán, Sütő Éva

Hetilapunk a Krónika és a Székelyhon napilapok csütörtöki lapszámában jelenik meg.

- Az (X)-szignóval ellátott szövegek fizetett reklámok, közlemények.
- A megjelent írások nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét tükrözik!
- Szerkesztőségünk fenntartja a jogot, hogy a beérkezett levelek és másféle írások közléséről döntsön.
- Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza!

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

400027 Kolozsvár, Regele Ferdinand (volt Wesselényi) utca 37. szám, 14. lakrész
tel.: 0264-705205, 0264-705215
e-mail cím: office@erdelyinaplo.ro

Honlap: www.erdelyinaplo.ro
Hirdetésfelvétel és terjesztés a fenti címen hétköznap 8–16 óra között.